

מסלבוטה ליגור

בן למשפחה דתית אדוקה אני, מושרשת וספוגה "יהדות". ברוח זו קבלתי את ראשית חינוכי הדתי בעיקר, בתוספת קצת לימודי חול. עד גיל 13—14 למדתי ב"חדר", בקלוז ובשיבה ימים ולילות לאור השמש ולאור "נר דל".

לאחר מאבק פנימי וחיפושי אלוהים נעשיתי ל"אחר". והימים ימי מלחמת העולם הראשונה, מצב היהודים באוקראינה — ארץ מולדתי — הולך ורע. הפרנסות הצטמקו ופליטים זרמו מהגבולות. העיירה השקטה "הבעל ביתית" הודעזעה. פשטה צורה וחיתה בפחד תמיד של ימים יבואו.

החיים הציבוריים בעיירה היו בעיקרם פילנטרופיים, עזרה ל"יורדים" מפרנסתם ולפליטים ותו לא. מתחת לפני השטח היו אמנם ציונים ואנשי מפלגות אחרות, אבל אירגונים כגוף פעיל בזמן המלחמה, היה אסור לחלוטין מטעם שלטונות הצאר וכרוך בסכנת נפשות ממש. אויב המדינה ומרגל היה נחשב כל מי שעסק בדברים כגון אלו, וככה שקטה העיירה — ואנו הצעירים בתוכה — על שמריה. היה זה בשנת 1916 — השנה הקשה ביותר במלחמת העולם הראשונה, ובחורף שנת 1917, פרצה המהפכה, הוכרז חופש והתחילו חיים ציבוריים ערים מאוד ותקוות וורודות נשקפו לאחר שנות המלחמה הקשות. והנה גם "הצהרת בלפור" וחלק גדול מהנוער התעורר לחיים חדשים ופתח בהכנות רציניות לעלות ארצה. הייתי אז פעיל בעיירתי, בפרקציה הציונית העממית "צעירי ציון" ושיקעתי בה את מרצי וזמני. היתה הרגשה שרוח חדשה באה. שמש עולה בחיי היהודים והכל שופע ששון ושמחה. התקשרנו עם המרכז שהתארגן אז, היינו פעילים בבחירות למוסדות השלטון המרכזיים ולמוסדות המרכזיים של היהדות והתחילו להתבלט שמות של מנהיגי מפלגתנו ובתוכם גם של חברתנו בת-שבע חייקינה ז"ל.

בינתיים נקראתי לצבא קרנסקי: רצו אז לנסות את התקפת ה"חופש" על הצבא הגרמני שלא הצליחו בה. הרבה גדודים ובתוכם גם הגדוד שלי התנגדו להליכה לחזית והתחילו המריבות והוויכוחים הפנימיים בצבא וברחבי המדינה על דרכה של רוסיה ורבים מהחיל הגדול התפזרו לבתיהם ואני חזרתי לעיירתי. התחילה אז מלחמת אזרחים — המהפכה השקטה של חורף 1917 הפכה למהפכת דמים. המצב הכלכלי והביטחוני של היהודים נעשה חמור ביותר. התחילו להגיע אלינו שמועות על אירגון "החלוץ" במרכז רוסיה ועל התכונה של עליית חלוצים לארץ. אני עם עוד 13—14 חברים החלטנו שזאת מגמתנו ועלינו להתארגן ולהתכונן לעלייה. התקשרנו עם המרכז, נשלחו אלינו טופסי הרשמה והודעה שנהיה מוכנים

לצאת להכשרה לפי הודעה. (אגב בטופסי ההרשמה היתה שאלה: לכמה שנים אתה מתקשר ל"החלוץ"? ואני מתוך הכרה והרגשה שזה דרכי ועתידי ענית: "לכל החיים").

לאחר מהפכת אוקטובר באה מלחמת האזרחים על כל מוראותיה, מלווה בפרעות וטבח. היינו פעילים בהגנה עצמית בעיירה ומנענו הרבה התנפלויות של פורעים מקומיים מכפרי הסביבה. בד בבד עם כמיהתי הגדולה לעלות מיד לארץ ולנתק את כל הקשרים עם הגולה, קסמו לי מאד הסיסמאות של הבולשביקים על בנין עולם חדש, השילטון לפועלים ולעם, חלוקת הקרקעות וכל אמצעי הייצור לעם, חינוך והשכלה לכול — סוציאליזם במהרה בימינו וכ'. רבים מחברי, איתם התדפקנו יחד על שערי ציון, ושאיפותינו היו לעבודה והגנה בארץ — נכנסו למפלגה הקומוניסטית וניסו להשפיע גם עלי בכל מיני דרכים לנטוש את החלום הציוני שלא יתגשם לעולם, והמשמש רק מעצור למלחמת החופש ברוסיה. באותו זמן הגיעתנו הבשורה הרעה על מאורעות תל-חי ורצח טרומפלדור וחבריו. כמו זרם חשמלי עבר בכל הקבוצות הקטנות הפזורות באוקראינה. בלי קשר עם המרכז ובלי לחכות להוראות החלטנו שעלינו לפרוץ לארץ בכל הדרכים. הגיעו אלינו ידיעות מקוטעות שישנם מקומות במחוז פודוליה, בהם אפשר, ע"י מבריהים, לעבור את הדניסטר, המפריד בין רוסיה לרומניה — ומשם להגיע ארצה. אחרי התלבטויות החלטנו לצאת לדרך. ברוסיה שלט אז הקומוניזם הצבאי. ברכבות יכלו לנסוע רק בשליחויות ממשלתיות עם תעודות מתאימות. אנו היינו מוכרחים לעבור את הדרך בקבוצות נפרדות של 4—5 אנשים בעגלות, בכדי לא לעורר חשד, ולהגיע לעיירה ע"י הדניסטר, אשר משם אפשר להבריח את הגבול. עד היום אני רואה לפני תמונה כזאת: קיץ, בתוך עיירה, ע"י עגלה, בחשאי נפרדים אחות והורים מבנם יחידם ובדמעות בעיניים מלווים אותו לדרך המסוכנת ובידיעה ברורה כמעט שלא ישובו לראותו לעולמים.

העיירה ע"י הדניסטר מלאה "מסתננים" כמונו, וכאלה שמטרתם להגיע לקרוביהם באמריקה. התקשרנו עם אחד המבריהים וחיכינו לתורנו להעברה. השלטונות, כנראה, הרגישו במתרחש בעיירה והחלו חטיפות ומאסרים. מהקבוצה שלנו עברו כמה חברים את הגבול, שם נתפסו והוחזרו לרוסיה, מתוך חשש של הפצת דעות קומוניסטיות ברומניה. בעיירה שמו מצור עלינו, נאסרנו והובלנו למרכז. בדרך חזרה שדדו כל אשר היה לנו ולאחר שקיבלנו מכות וחבלות בקתות רובים שוחררנו.

הימים ימי נסיגת הרוסים מפולין, אחרי שהיו כבר ע"י וורשה, ואנו — במקום לעבור את הדניסטר, התחלנו להתקרב יותר אל החזית, מתוך תקווה שנצליח לעבור לפולין ומשם לארץ. בעיירה אחת שוב נתפסנו ועמדנו בפני סכנה רצינית, אבל לפתע שוחררנו דוקא ע"י אחד מחברי הצ'ק. המקומיים, אשר שנה לאחר מכן נפגשנו אתו בשמחה ובחיבוקים בפלוגת גדוד העבודה בראש העין. (חברי "החלוץ" במקומות אלו חדרו למוסדות השילטון הסובייטיים ותפקידם היה להקל ולעזור עד כמה שאפשר לחברי "החלוץ" בדרכם לארץ). ככה חזרנו לעיירתנו, חכינו ימים מספר ועם כניסת הפולנים בחורף שנת 1920 הגענו לוורשה. היינו אחת הקבוצות הראשונות מאוקראינה שעלו לארץ דרך פולין. מצבנו החומרי היה די קשה — קומונה ענייה מאד — חכינו לסידורים.

עלינו ארצה לא בדרך הרגילה: וורשה, ווינה, טריאסט — כי אם בדרך אחרת: וורשה, דנציג, ברלין, טריאסט, כדי לעורר את היהודים והציונים, שייראו במו עיניהם את העליה החלוצית המתגברת. בדנציג קיבלו אותנו בעין יפה. שהינו שם 3—4 שבועות, סידרו לנו את הכספים הדרושים ואחרי מסיבה חגיגית ליוו אותנו לרכבת עם דגל לאומי. לאחר

נסיעה של 16 ימים באניה, הגענו לחופי הארץ (5 מרץ 1921) וסודרנו בבית החלון ההומה ורועש משמחה ופגישת חברים-לדרך שהגיעו למטרה. אחרי כמה ימים היפנו אותנו כקבוצה מאורגנת לכפר-סבא, שהיתה הרוסה וחרבה אחרי מלחמת העולם הראשונה.

המשפחות המעטות שהיו אז במושבה קיבלו אותנו טוב, מסרו לנו את ה"חאן" הידוע לדירה וקיבלנו עבודה בכרמי השקדים והזיתים. היינו חיי קבוצה עם קופה משותפת ושמה הטוב של קבוצתנו, שנקראה קב' סלבוטה, הלך לפנינו. בימים ההם התחילה להתארגן הפלוגה השניה של גדוד העבודה ע"ש טרומפלדור. פלוגת ראשה-עין—פתח-תקוה; הקומונה הגדולה עם השאיפות הנעלות והאפשרויות הכבירות, קסמה לנו מאד. נטשנו כמה חברים את הקבוצה הקטנה והצטרפנו לגדוד. יום-יום הצטרפו אלינו חברים חדשים מהעלייה וגם מהארץ. הפגישות היו מלאות שמחה והתלהבות; ביום — עבודה קשה בכלים פרימיטיביים, בחפירת תעלות ומלוא ובערבים — ריקודים סוערים, חולצות מיוזעות ופנים משולהבים. בקיץ שנת 1921 הוצע לגדוד כיבוש עמק יזרעאל והתיישבות בו. הגדוד קיבל זאת בהתלהבות ואנו היכינו להוראות בדבר העלייה על הקרקע. לעלייה זו נבחרו חברים נאמנים ומסורים, שיש לסמוך עליהם בעבודה, בביטחון וחיי חברה. שמחתי מאד לראות את שמי בין אלה שנבחרו למשימה זאת. היה זה אחד הימים הזוהרים בחיי עוד אני רואה את הליכתנו אחרי העגלות עם החפצים מתחנת עפולה וחדירתנו לתוך העמק, למעיין-חרוד. מרחוק הלבינו כמה אוהלים שהוקמו יום לפני כן ע"י החברים שבאו לפנינו. ברכיבה על סוסים, בעבייות ותילבושת ערבית, יצאו לקראתנו חברינו, שומרי המקום. הוקמו אוהלים, והחיים נכנסו לסידרם: קצת אכילה ושתייה והורה סוערת מסביב למדורה, במידרון הגלבוע ע"י מעיין-חרוד.

אבל אין שמחה ויצירה בלי לזוי של תוגה ועצב. בעצם עבודת ה"בראשית" התחילו וויכוחים סוערים על דרכו של הגדוד: קופה משותפת או נפרדת למשקים החקלאיים ופלוגות עבודה אחרות; אוטונומיה נפרדת למשקים או ריכוזיות מופלגת — שאלות חשובות שהסעירו את הציבור במקום וגם את מוסדות ההסתדרות ומחלקת ההתיישבות וגרמו לזעזועים חברותיים קשים מאוד ובסופו של דבר לפילוג המשקים: עין חרוד — מחוץ לגדוד, ותל-יוסף בתוכו, והימים ימי עלייה גדולים לקיבוץ עין-חרוד. המשקים יגור, גשר-ג'יסר, אילת-השחר וקבוצות מירושלים — פונים ורוצים להצטרף לקיבוץ. ושוב וויכוחים "על הדרך" מעסיקים אותנו, וכרגיל נוצרת אופוזיציה למזכירות, שרצתה לקבל את הגופים האלה, וסערת רוחות ומחלוקת לשם שמים, כמובן, ושייכות ואסיפות בענינים אלה — לחם חוקנו לעתים תכופות מאוד. אחרי בירורים רבים ושליחת ועדה ליגור, שבה, חרף קשיי המקום, מחלת הקדחת, חוסר מים והעדר חומר אנושי מספיק — ישנם בכל זאת סיכויים חשובים להרחבה וגידול ע"י עבודת-חוץ בעיר הקרובה, הוחלט לקבל את המשק לקיבוץ. שולחים מיד עזרה של כמה חברים — אנשי חקלאות — מעין חרוד, ויוצרים פלוגה בחיפה, שלאחר התבססותה בעבודה בעיר, תעבור ליגור ותעבוד בבנין בעיר ובסביבה. לאחר שמזכירות עין חרוד פנתה אלי שבעל "נסיון" אני בעיר, הסכמתי מיד לעבור לחיפה והקימונו את הפלוגה, שלאחר זמן עברה ליגור — הלא היא פלוגת חיפה-ליגור הראשונה.